

24.4.2009

Dnro 1139/5/09

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijäneuvos: Raino Marttunen

Puolustusministeriö

LAUSUNTO ASEVELVOLLISUUSLAIN MUUTTAMISESTA YM. KOSKEVASTA ESITYSLUONNOKSESTA

Puolustusministeriö on 30.3.2009 päivätyllä kirjeellään pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi asevelvollisuuslain ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain muuttamisesta.

Pyydettyinä lausuntona esitän seuraavaa.

Uudessa 1.1.2008 voimaan tulleessa asevelvollisuuslaissa (1438/2007) on tullut jo ilmi eräitä tarkistustarpeita. Tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä on ehdotettu täsmennettäväksi ja muutettavaksi muun muassa siten, että asevelvollisten terveystarkastuksista huolehtivat toimijat voisivat saada tietoja suoraan toisilta terveydenhoidon toimijoilta. Myös erään viime vuonna ratkaisemani kanteluasian yhteydessä (dnro 19/4/06) tulivat esille tietosuojongelmat, jotka vaikeuttavat nykyään sotilas- ja siviililääkärien suoraa tietojenvaihtoa. Muutos parantaa perusteluissa todetuin tavoin asevelvollista koskevien terveystietojen välittämistä ja on myös asevelvollisen edun mukainen.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan myös oikeutta saada sakkorekisteristä sakkorangaistusta koskevia tietoja. Sotilasviranomaisen saisi perustelujen mukaan näin täsmällisempää tietoa asioista, joista tietoa on jo esimerkiksi rikosilmoituksen muodossa. Sakkotietoja olisi oikeus hankkia vain arvioitaessa asevelvollisen sopivuutta vastuullisempiin tehtäviin. Muutokselle on mielestäni esitetty hyväksyttävät perusteet, vaikkakin sen voidaan katsoa laajentavan sotilasviranomaisten tiedonsaantioikeutta, toisin kuin perusteluissa on todettu (s. 11). Muillekin tietojen saantia ja luovuttamista koskevien säännösten muutosehdotuksille on esitetty asialliset perusteet.

Muutoksenhakusäännösten muutokset johtuvat perusteluissa esitetyin tavoin nykyiseen sääntelyyn epähuomiossa jääneistä puutteista. Muutoksia voidaan pitää perusteltuina. Valitusta koskevan 110 §:n sanamuotoa voisi väärinkäsitysten välttämiseksi kuitenkin selkiinnyttää. Lain 109 §:ssä tarkoitetuissa asioissa tulee siis hakea ensin oikaisua aluetoimistolta, ja vasta sen jälkeen saa hakea muutosta valittamalla kutsunta-asiain keskuslautakuntaan. Pykälässä olisi perustelujen mukaisesti aihetta nimenomaan todeta, ettei näihin päätöksiin saa hakea suoraan muutosta valittamalla, vaan vasta oikaisuvaatimuksen tekemisen jälkeen. Muutoin lukijalle saattaa muodostua virheellinen käsitys, ettei tietyissä asioissa ole lainkaan valitusoikeutta. Lain 109 §:n mukaan oikaisua saa vaatia ja 110 §:n mukaan hakea.

Viitataan lisäksi puolustusministeriölle 12.1.2009 jo antamaani lausuntoon, joka koski asevelvollisuuslain mahdollisia muutostarpeita. Arvostelin sitä, että säännönmukaisista ennen kutsuntatilaisuutta suorittavista terveystarkastuksista on uudessa laissa luovuttu. Katsoin, ettei tämä ole sopusoinnussa kutsuntatarkastusten tehostamispyrkimysten kanssa.

Mainitsin myös, että lakiin voitaisiin lisätä nimenomainen maininta siitä, että asevelvollisuutta suorittavan perusoikeuksia ei ole oikeutta rajoittaa enempää kuin mitä palveluksen järjestämisestä välttämättä johtuu. Yleisessä palvelusohjesäännössä on edelleenkin eräitä lakiin perustumattomia perusoikeusrajoituksia.

Mainitsin lausunnossani myös Jehovan todistajien nykylainsäädännön mukaan saaman erityiskohtelun. Asiaa selvittänyt toimikuntakin on pitänyt riidattomana, että Jehovan todistajien vapauttamista koskeva laki on ristiriidassa perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen ja sitä täydentävän syrjintäkiellon kanssa. Totesin olevan toivottavaa, että tämä perustuslain kanssa ristiriidassa olevaksi todettu asiantila saataisiin korjatuksi jo käynnissä olevan asevelvollisuuslain muutoshankkeen yhteydessä.